UŚREDNIANIE CYFROWE PRZY POMIARACH SYGNAŁÓW ZAKŁÓCONYCH

Cel: Zapoznać się z zasadami oraz wyznaczaniem podstawowych parametrów uśredniania cyfrowego (częśtotliwości próbkowania, minimalnej liczebności próbek oraz funkcji wagowych) podczas pomiaru sygnałów

Plan wykładu

1. Wstęp. Uśrednianie zwykłe (równoważne).
2. Tłumienie (eliminacja) składowych harmonicznych
3. Zwiększenie stopnia tłumienia składowych harmonicznych. Uśrednianie wagowe.
4. Tłumienie składowych harmonicznych szerokim paśmie częstotliwościowym. Funkcja wagowa Dolpha-Czebyszewa

1. Wstęp. Uśrednianie zwykłe (równoważne)

Podstawowe parametry sygnałów okresowych

- Składowa stała – wartość średnia
- Wartość średnia- wyprostowana
- Wartość skuteczna
- Moc

Inne

Te parametry mogą być wyznaczony na podstawie próbek sygnału $U_1, U_2, \ldots, U_n$) w dyskretny momenty czasowe $t_1, t_2, \ldots, t_n$ i następnym wyznaczaniu potrzebnej wartości

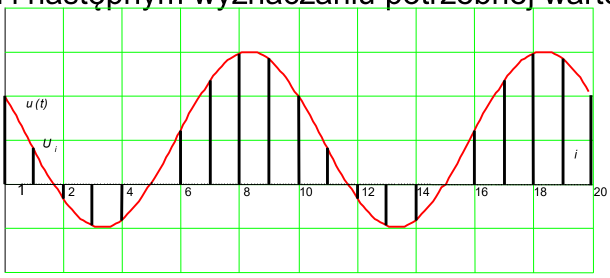

1. Wstęp. Uśrednianie zwykłe (równoważne)

Wartość składowej stałej sygnału – wartość średnia

$$U_0 = U_{DC} = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N} U_i = \frac{U_1 + U_2 + U_3 + \ldots + U_N}{N}$$

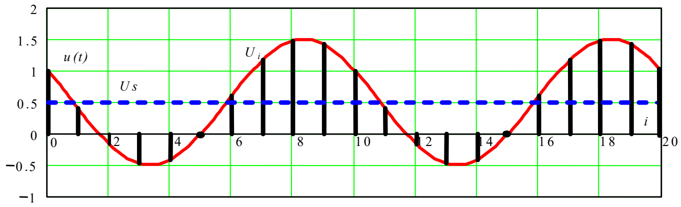

1. Wstęp. Uśrednianie zwykłe (równoważne)

Wartość średnia wyprostowana sygnału

$$U_{SW} = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}|U_i| = \frac{|U_1|+|U_2|+|U_3|+\ldots+|U_N|}{N}$$

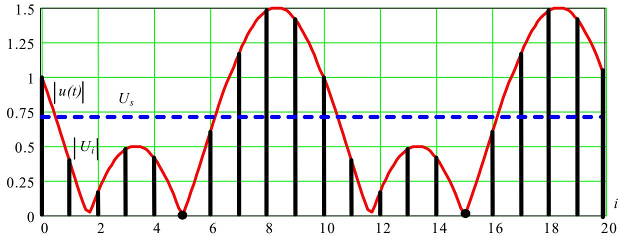

1. Wstęp. Uśrednianie zwykłe (równoważne)

Wartość skuteczna sygnału

$$U_{TrueRMS} = U = \sqrt{\frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}U_i^2} = \sqrt{\frac{U_1^2+U_2^2+U_3^2+\ldots+U_N^2}{N}}$$

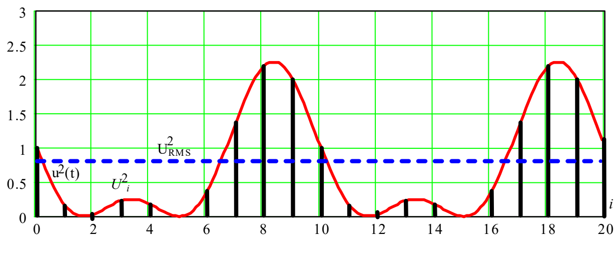

1. Wstęp. Uśrednianie zwykłe (równoważne)

Wartość mocy czynnej

$$P = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N} U_i \cdot I_i = \frac{U_1 \cdot I_1 + U_2 \cdot I_2 + U_3 \cdot I_3 + \ldots + U_N \cdot I_N}{N}$$

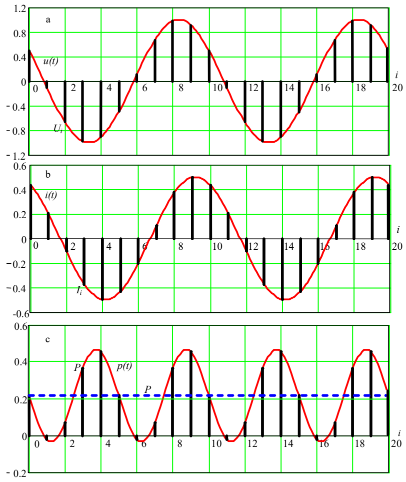

2. Tłumienie (eliminacja) składowych harmonicznych w trakcie ich uśredniania

2.1. Skuteczność uśredniania.

We wszystkich algorytmach pomiarów parametrów sygnałów zmiennych po odpowiednim przetwarzaniu sygnału wejściowego istnieją:

- korzystna składowa w postaci składowej stałej Ux;
- niekorzystna składowa w postaci składowych harmonicznych Uh(t) przetworzonego sygnału

$$U_i = U_x + U_h(t_i)$$

2. Tłumienie (eliminacja) składowych harmonicznych w trakcie ich uśredniania

2.1. Skuteczność uśredniania.

Według definicji parametrów sygnałów zmiennych zadaniem operacji uśredniania

$$\frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}U_i = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}\left(U_x + U_h(t_i)\right) = \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}U_x + \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}U_h(t_i) =$$
$$= U_x + \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}U_h(t_i)$$

- wyznaczanie składowej stałej przetworzonego odpowiednio do mierzonego parametru sygnału;

- eliminacja (tłumienie) składowych harmonicznych, wynikających podczas odpowiedniego przetwarzania sygnału.

$$\frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}U_h(t_i) = \Delta U_h \to 0$$

2. Tłumienie (eliminacja) składowych harmonicznych w trakcie ich uśredniania

2.1. Skuteczność uśredniania.

Skuteczność eliminacji (tłumienia) niekorzystnych składowych harmonicznych na drodze uśredniania próbek sygnału może być scharakteryzowana

- błędem uśredniania , który powinien dążyć do zera $\Delta U_h \to 0$,

- współczynnikiem tłumienia $K_{tł}$, jako stosunek amplitudy $U_{h,m}$ składowej harmonicznej do modułu maksymalnego błędu $|\Delta U_{h,\max}|$

$$K_{tl} = \frac{U_{h,m}}{|\Delta U_{h,\max}|} \qquad K_{tl,dB} = 20\lg\left[\frac{U_{h,m}}{|\Delta U_{h,\max}|}\right]$$

2. Tłumienie (eliminacja) składowych harmonicznych w trakcie ich uśredniania

2.1. Podstawowe zagadnienia cyfrowego uśredniania sygnałów :

- Wyznaczanie **minimalnej liczby N_{min} uśrednianych próbek** sygnału niezbędnych dla teoretycznie całkowitej eliminacji składowych harmonicznych; oraz
- Wyznaczanie okresu T_d (częstotliwości f_d) próbkowania.

2. Tłumienie (eliminacja) składowych harmonicznych w trakcie ich uśredniania

2.2. Podstawowa + *k*-ta składowa harmoniczna sygnału przetworzonego.

Eliminacja wpływu podstawowej oraz 3-ej składowej harmonicznej (k=3)

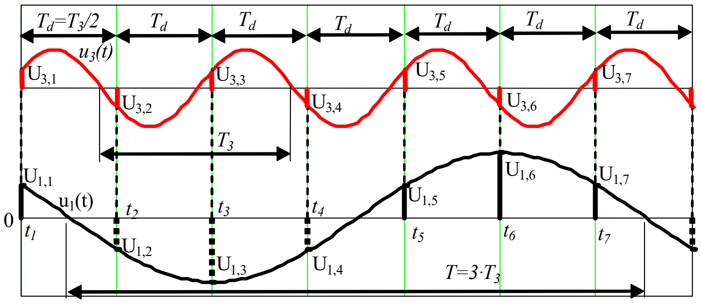

2.3. Uogólnione wyrażenia tłumienia składowych harmonicznych podczas uśredniania spróbkowanego sygnału

Wartość średnia N próbek sygnału harmonicznego

$$u_h(t)=U_{h,m}\cos(2\pi f t+\varphi)$$

o amplitudzie $U_{h,m}$, częstotliwości $f=\frac{\omega}{2\pi}$

przy okresie próbkowania $T_d=T/N$ wynosi

$$\frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N}u_h(t_i)=\Delta U_h(f)=\frac{U_{h,m}}{N}\sum_{i=1}^{N}\cos(2\pi f T_d\cdot i+\varphi)=U_{h,m}\cos\left(\pi f T\frac{(N-1)}{N}+\varphi\right)\frac{\frac{1}{N}\sin(\pi f T)}{\sin\left(\pi f\frac{T}{N}\right)}.$$

2.3. Uogólnione wyrażenia tłumienia składowych harmonicznych podczas uśredniania spróbkowanego sygnału

Wartość maksymalna błędu $\left|\cos\left(\pi f T\frac{(N-1)}{N}+\varphi\right)\right|_{\max}=1$

$$\Delta U_{h,\max}=U_{h,m}\frac{\frac{1}{N}\sin(\pi f T_d N)}{\sin(\pi f T_d)}=U_{h,m}\frac{\frac{1}{N}\sin(\pi f T)}{\sin\left(\pi f\frac{T}{N}\right)}.$$

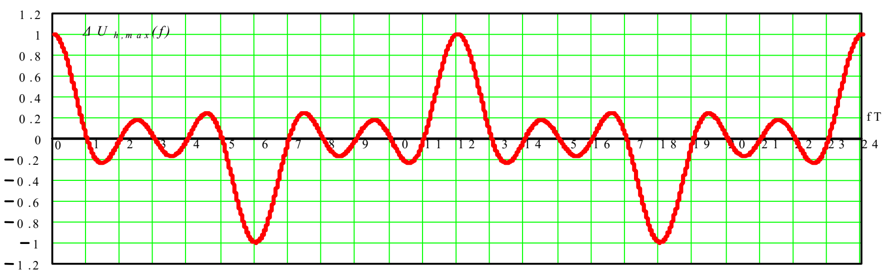

Zależność maksymalnej wartości błędu składowych harmonicznych przy uśrednianiu N=6 próbek sygnału wciągu jego okresu T

Parametry uśredniania spróbkowanego sygnału

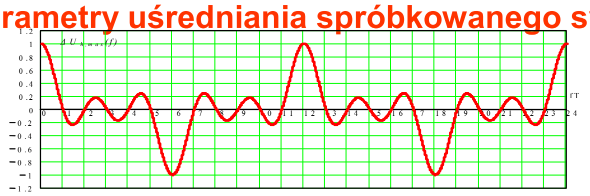

Innymi słowami, dla eliminowania wpływu (tłumienia) składowych harmonicznych do k-ej włącznie (przy $f_m=k\cdot f_1$) liczba uśrednianych próbek (pobranych w jednym okresie sygnału) powinna być o jeden większą

$$N_{min}=k+1$$

zamiast $N=2k$ jak to wynika z twierdzenia Kotelnikowa Schannona.

Minimalna częstotliwość próbkowania powinna równać się

$$f_{d,min}=f_1\cdot N_{min}=f_1\cdot(k+1)=f_m+f_1.$$

to znaczy, że ona powinna być tylko o $(k+1)$ razy zamiast $2\cdot k$ razy większą od częstotliwości podstawowej składowej.

Przykład 1

Wyznaczyć minimalną liczbę próbek oraz częstotliwość próbkowania sygnału z warunku zapewnienia tłumienia wszystkich składowych harmonicznych od 1-ej do 15-tej, stosując uśrednianie próbek.

Rozwiązanie. Ponieważ numer maksymalnej składowej harmonicznej równa się $k=15$, wtedy minimalna liczba próbek wynosi

$$N_{min}=k+1=15+1=16.$$

Częstotliwość próbkowania powinna być o 16 razy większą od częstotliwości podstawowej składowej zamiast $2\cdot 15=30$ razy.

Poziom tumienia

Maksymalny poziom obwiedni współczynnika tłumienia ma miejsce na częstotliwości równej połowie częstotliwości próbkowania

$f=f_{d,min}/2$

i ten poziom równa się liczbie próbek N (maksymalny błąd $\Delta_{u,m}=U_m/N$):

$K_{tl}=N$ lub $20\lg(N)$ w decybeli.

Przykładowo, przy $N=16$ **$K_{tl,db}=20\lg(16)=24$ dB**

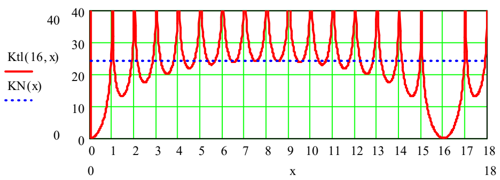

3. Zwiększenie stopnia tłumienia składowych harmonicznych. Uśrednianie wagowe

W rzeczywistości okres sygnału oraz częstotliwości składowych harmonicznych mogą się zmieniać lub ich wartości mogą odbiegać od wartości nominalnych.

W takich przypadkach w wyniku uśredniania składowe harmoniczne nie będą stłumione (eliminowane) całkowicie, a pozostanie błąd uśredniania, wartość którego zależy od stopnia odchylenia okresu (częstotliwości) od nominalnej wartości i jego można obliczyć według wzoru

$$\Delta U_{h,\max} = U_{h,m} \frac{\frac{1}{N}\sin(\pi f T)}{\sin\left(\pi f \frac{T}{N}\right)}.$$

3.1. Małe odchylenia okresu sygnału od nominalnej wartości

Do małych względnych odchyleń okresu $|\delta_T|$ (dla odchyleń częstotliwości $\delta_f \approx -\delta_T$) będziemy zaliczać taki, dla których są spełniane warunki:

$$|\delta_T| = \left|\frac{\Delta T}{T_n}\right| \approx |\delta_f| = \left|\frac{\Delta f}{f_{1,n}}\right| << 1$$

Założymy, że trwałość rzeczywista okresu sygnału różni się od nominalnej o : $T = T_n(1+\delta_T)$

Ponieważ względne odchylenia okresu i częstotliwości posiadają różne znaki , to przy nominalnej częstotliwości $f_{1,n} = 1/T_n$ podstawowej składowej jej wartość rzeczywista różni na się na :

$$f_1 = \frac{1}{T_{1,n}(1+\delta_T)} \cong f_{1,n}(1-\delta_T) = f_{1,n}(1+\delta_f)$$

w takim razie częstotliwości *k*-tej składowej harmonicznej sygnału równają się

$$f_k = kf_1 = kf_{1,n}(1+\delta_f)$$

3.1. Małe odchylenia okresu sygnału od nominalnej wartości

Wtedy przy $f_{1,n}T_n =$ oraz $\sin(\pi k f_{1,n} T_n (1+\delta_f)) = \sin(\pi k + \pi k \delta_T) = (-1)^k \sin(\pi k \delta_f)$

wartość maksymalna błędu uśredniania wynosi

$$\Delta U_{h,\max} = U_{h,m} \frac{(-1)^k \frac{1}{N} \sin(\pi k \delta_f)}{\sin\left(\frac{\pi k (1+\delta_f)}{N}\right)}$$

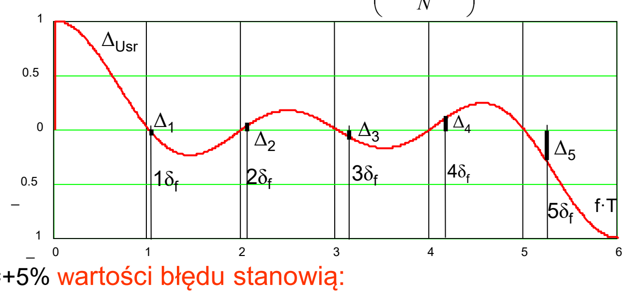

Przy δ_f=+5% wartości błędu stanowią:

Δ_1=-0.05; Δ_2=0.058; Δ_3=-0.076; Δ_4=0.121; Δ_5=-0.308

3.2. Uśrednianie wagowe. Proste funkcji wagowe

W celu zwiększenia tłumienia składowych harmonicznych przy małych odchyleniach częstotliwości można wykorzystać tak zwane powtórne uśrednianie, w najbardziej uproszczonej postaci polegające w uśrednianiu dwóch szeregów próbek sygnału, przesuniętych w czasie na pół okresu

$\tau = T_j/2$

j-tej składowej harmonicznej, ponieważ wartości tej harmonicznej przez pół okresu zmienia swój znak na przeciwny:

$U_j(t+T_j/2) = -U_j(t)$ $\qquad \tau_{p,1} = \frac{1}{2f_1} = \frac{T_1}{2} = \frac{T}{2} = \frac{N}{2}T_d$

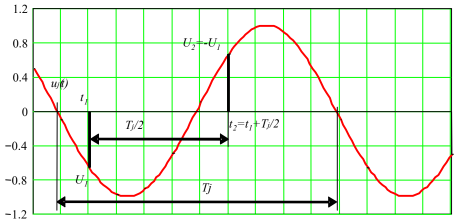

3.2. Uśrednianie wagowe. Proste funkcji wagowe

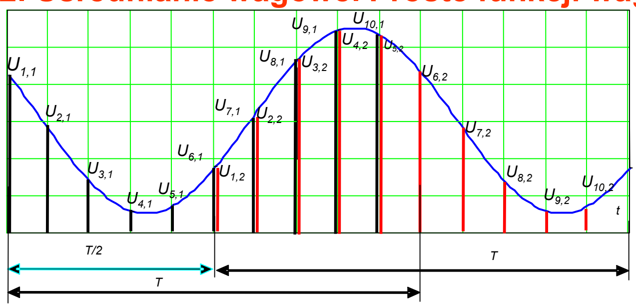

$$U_{1-2,sr} = \frac{1}{2}\left[\frac{U_{1,1}+U_{2,1}+U_{3,1}+U_{4,1}+U_{5,1}+U_{6,1}+U_{7,1}+U_{8,1}+U_{9,1}+U_{10,1}}{10} + \frac{U_{1,2}+U_{2,2}+U_{3,2}+U_{4,2}+U_{5,2}+U_{6,2}+U_{7,2}+U_{8,2}+U_{9,2}+U_{10,2}}{10}\right] =$$

$$= \frac{1}{2}\left[\frac{U_1+U_2+U_3+U_4+U_5+U_6+U_7+U_8+U_9+U_{10}}{10} + \frac{U_6+U_7+U_8+U_9+U_{10}+U_{11}+U_{12}+U_{13}+U_{14}+U_{15}}{10}\right] =$$

Funkcja wagowa: 1-2-1
dla dodatkowego tłumienia 1-ej składowej harmonicznej

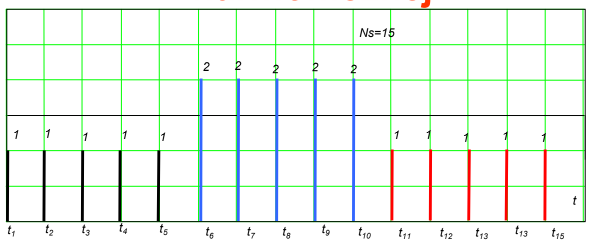

Zależność błędów przy zwykłym oraz wagowym (dodatkowe tłumienie 1-ej harmonicznej) uśrednianiu (N=10)

$$\Delta U_{h,\max} = U_{h,m} \frac{\frac{1}{N}\sin(\pi f T)}{\sin\left(\pi f \frac{T}{N}\right)} \cos\left(\frac{\pi}{2}\frac{fT}{1}\right).$$

Funkcja wagowa: 1-2-1
dal dodatkowego tłumienia 1-ej składowej harmonicznej

Zależność błędów przy zwykłym oraz wagowym (dodatkowe tłumienie 1-ej harmonicznej) uśrednianiu (N=10)

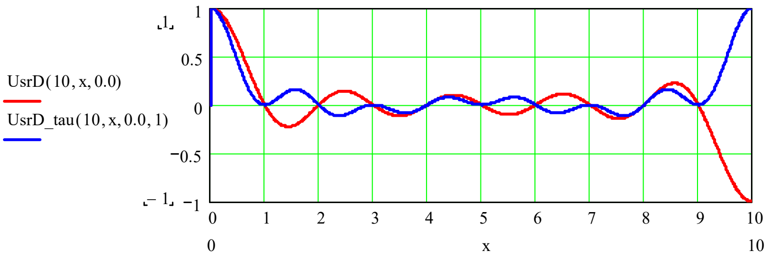

Funkcja wagowa: 1-2-1
dal dodatkowego tłumienia 1-ej składowej harmonicznej

Zależność współczynnika tłumienia przy zwykłym oraz wagowym (z dodatkowym tłumieniem 1-j składowej harmonicznej) uśrednianiu (N=10, Ns=15).

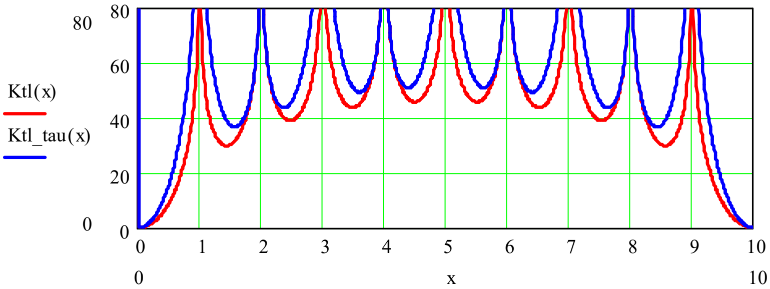

Oprócz 1-je dodatkowa są tłumione 3, 5, 7 oraz 9-ta składowe harmoniczne. Tzn. nieparzyste odnośnie 1-ej składowe.

Funkcja wagowa: 1-2-1
dal dodatkowego tłumienia 1-ej składowej harmonicznej

Wartości błędów przy zwykłym oraz wagowym (dodatkowe tłumienie 1-ej harmonicznej) uśrednianiu (N=10, Ns=15, δf=5%)

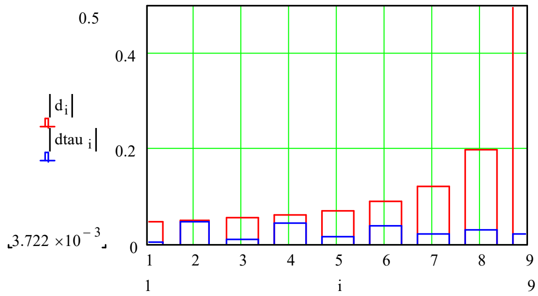

Funkcje wagowe zapewniające tłumienie w szerokim paśmie częstotliwości

Trójkątna **funkcja wagowa N=10.**

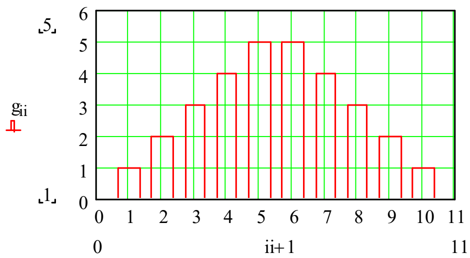

$$\mathrm{Usr\_tryk}(N,x,\delta) := \left[\frac{\frac{1}{N}\cdot\sin\left[\frac{\pi}{2}x\cdot(1+\delta)\right]}{\sin\left[\frac{\pi x\cdot(1+\delta)}{2N}\right]}\right]^2$$

Funkcje wagowe zapewniające tłumienie w szerokim paśmie częstotliwości

Zależność wartości błędu przy zwykłym oraz wagowym (trójkątna funkcja wagowa) uśrednianiu (N=10)

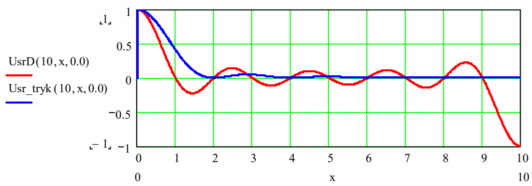

Zależność współczynnika tłumienia przy zwykłym oraz wagowym (trójkątna funkcja wagowa) uśrednianiu (N=10)

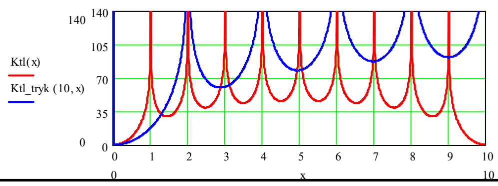

Funkcje wagowe zapewniające tłumienie w szerokim paśmie częstotliwości

Trójkątna **funkcja wagowa N=20.**

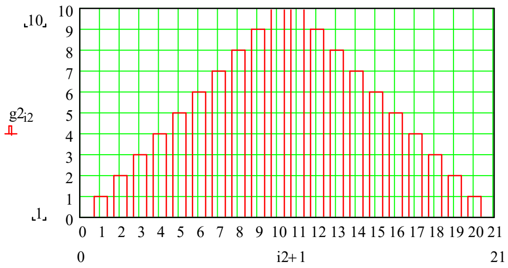

Funkcje wagowe zapewniające tłumienie w szerokim paśmie częstotliwości

Zależność wartości błędu przy zwykłym oraz wagowym (trójkątna funkcja wagowa) uśrednianiu (N=20)

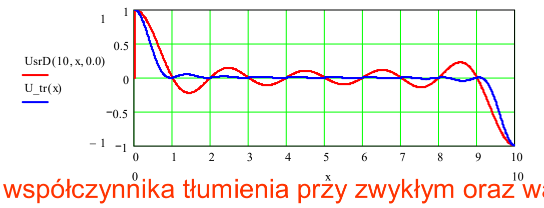

Zależność współczynnika tłumienia przy zwykłym oraz wagowym (trójkątna funkcja wagowa) uśrednianiu (N=20)

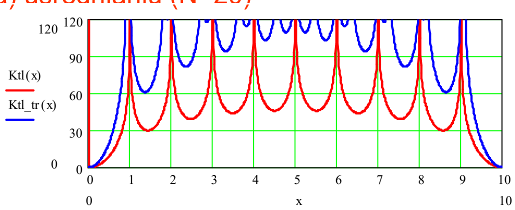

Dolpha -Czebyszowa

- WF N=256

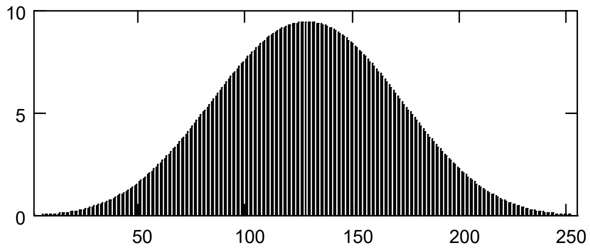

Funkcja wagowa Dolpha -Czebyszowa

- WF N=256

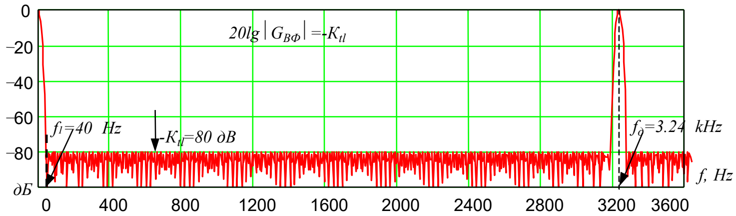

- Częstotliwość próbkowania $f_p = N / T_{us} = f_2 + f_1$
- Czas uśredniania $T_{us} = \frac{\nu_0}{f_1} \qquad \nu_0 = f_1 T_{us} = \frac{\ln(2K_{tl})}{\pi}$
- Liczba próbek N i rząd funkcji n

$$D = f_2 / f_1 \qquad N = (D+1)\nu_0; \quad n = N - 1$$

Funkcja Dolpha -Czebyszowa

- Przykład. Wyznaczyć

Częstotliwość próbkowania fp;

Czas uśredniania Tus sygnału

Minimalna liczbę próbek N i rząd n funkcji Dolpha-Chebysheva;

przy wyznaczaniu **wartości średniej** sygnału zmiennego w paśmie od 40 Hz do 4 kHz jeśli wymagane jest tłumienie zakłóceń 50dB.

Rozwiązanie:

1) Częstotliwość próbkowania $f_p = f_2 + f_1 = 4000Hz + 40Hz = 4040Hz$

2) Czas uśredniania Tus sygnału

$$K_{tl} = 10^{\frac{50}{20}} = 316; \quad v_0 = \frac{\ln(2K_{tl})}{\pi} = \frac{\ln(2 \cdot 316)}{\pi} \approx 2.053 \qquad T_{us} = \frac{v_0}{f_1} = \frac{2.053}{40\ Hz} \approx 51.33\ ms$$

3) Minimalna liczbę próbek N i rząd n

$$D = f_2 / f_1 = 4000Hz / 40Hz = 100$$

$$N = (D+1)v_0 = (100+1) \cdot 2.053 \approx 208; \quad n = N - 1 = 208 - 1 = 207$$

Funkcja Dolpha -Czebyszowa

- Przykład. Wyznaczyć

Częstotliwość próbkowania fp;

Czas uśredniania Tus sygnału

Minimalna liczbę próbek N i rząd n funkcji Dolpha-Chebysheva;

przy wyznaczaniu **wartości skutecznej** sygnału zmiennego w paśmie od 20 Hz do 1 kHz jeśli wymagane jest tłumienie zakłóceń 60dB.

Rozwiązanie:

1) Częstotliwość próbkowania $f_p = 2f_2 + 2f_1 = 2 \cdot 1000Hz + 2 \cdot 20Hz = 2040Hz$

2) Czas uśredniania Tus sygnału

$$K_{tl} = 10^{\frac{60}{20}} = 1000; \quad v_0 = \frac{\ln(2K_{tl})}{\pi} = \frac{\ln(2 \cdot 1000)}{\pi} \approx 2.419 \qquad T_{us} \cong \frac{\ln(2K_{tl})}{\pi 2 f_1} = \frac{v_0}{2f_1} = \frac{2.419}{2 \cdot 20\ Hz} \approx 60.49\ ms$$

3) Minimalna liczbę próbek N i rząd n

$$D = 2f_2 / 2f_1 = 2000Hz / 40Hz = 50$$

$$N = (D+1)v_0 = (50+1) \cdot 2.419 \approx 124; \quad n = N - 1 = 124 - 1 = 123$$